

Gereformeerde Kerk
Capelle a.d. IJssel-Noord

Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt)
Capelle aan den IJssel – Noord
Postbus 332 – 2907 LA

Beoordeling van de besluiten van de synode van Meppel 2017 inzake m/v en ambt Kerkenraad, GKv Capelle-Noord, 18 mei 2018

Bijlage bij het revisieverzoek aan de generale synode van Goes 2020

Hieronder geven we een beschrijving en beoordeling van de besluiten van de synode van Meppel inzake m/v en ambt. Steeds geven we het besluit weer en bespreken daaronder achtereenvolgens de gronden onder het besluit (alleen bij besluit 1 en 2 doen we dat samenvattend en niet per grond). Tussen aanhalingstekens geven we citaten uit de gronden weer.

Besluit 1: aan deputaten m/v decharge te verlenen

Volgens de synode hebben deputaten ‘hun opdracht naar behoren uitgevoerd’. Dit betekent dat de synode ook uitspreekt dat de omgang met de heilige Schrift in het deputatenrapport goedgekeurd wordt. Als kerkenraad hebben we echter bezwaren gehad tegen de omgang met de heilige Schrift in het deputatenrapport. Daarin wordt een norm uit onze cultuur (de gelijkheid van man en vrouw) gebruikt om die gedeelten van de bijbel waarin gesproken over verschillende verantwoordelijkheden voor man en vrouw cultuurgebonden te verklaren.¹

Daarnaast is het de vraag of deputaten zich wel gehouden hebben aan hun opdracht. De synode van Ede 2014, waar zij werden aangesteld, had immers gezegd dat zij in hun onderzoek twee lijnen in de Schrift moesten verdisconteren, één die de gelijkwaardigheid benadrukt en één die het verschil in positie laat zien (Acta Ede 2014, p. 41). In hun rapport hebben deputaten wel gezegd dat er positieverschil is tussen man en vrouw in de kerk, maar afscheid genomen van de klassieke invulling van dit verschil, zonder te beargumenteren hoe we dat onderscheid dan wel moeten zien (vgl. conceptbesluit 10, p. 70 van het deputatenrapport). De klassieke visie op gelijkwaardigheid en verschil tussen man en vrouw is losgelaten, maar er is geen overtuigend alternatief voor in de plaats gekomen, dat beide aspecten inhoudelijk recht doet.

Wij kunnen als kerkenraad dan ook niet instemmen met het oordeel van de synode dat deputaten hun opdracht naar behoren hebben uitgevoerd.

Besluit 2: de kerken ertoe op te wekken:

- a) in onderwijs, pastoraat en diaconaat dankbaar gebruik van maken van alle gaven die de Heer zowel aan mannen als aan vrouwen geeft.**
- b) zorgvuldige regelingen te treffen met het oog op de aanstelling van mannen en vrouwen in niet-ambtelijke diensten.**

De eerste oproep onderschrijven we van harte, zolang er rekening mee wordt gehouden dat de Schrift duidelijk laat zien dat onze *roeping* bepaalt hoe we onze gaven in de gemeente moeten inzetten. Ook als het gaat om de inzet van gaven in de gemeente door mannen en vrouwen buiten het ambt van oudste of diaken, zal er moeten worden nagedacht over de vraag hoe mannen en vrouwen in de gemeente samenwerken, en tegelijk vorm geven aan de onderscheiden positie die zij van God hebben gekregen (vgl. 1 Kor. 11,3; 7-9). Dit is

¹ Notitie kerkenraad GKv Capelle-Noord over het deputatenrapport *Samen dienen*, 10 februari 2017.

overigens in overeenstemming met de bezinning waartoe de synodebesluiten zelf oproepen in besluit 8 en de gronden daaronder.

De tweede oproep stuit bij de kerkenraad op bezwaren. De twee oproep impliceert dat allerlei taken die in de kerk vervuld worden een vorm van officiële aanstelling en bevestiging nodig hebben, naar analogie van de bevestiging in het ambt. De synode geeft geen argumenten uit de Bijbel, waarom dit nodig zou zijn. Ook geeft ze niet aan, waar dan precies de grens ligt. Iedereen in de gemeente vervult namelijk diensten die niet vallen onder het bijzonder ambt, in de zin dat ieder het ambt van alle gelovigen uitoefent. Moeten daar dan weer bepaalde bijzondere niet-ambtelijke diensten in worden onderscheiden? Waar begint dat en waar stopt het? Krijg je dan geen rechtsongelijkheid binnen de gemeente? Daarnaast is het al zo dat voor bepaalde taken in de kerk broeders en zusters een benoeming krijgen van de kerkenraad, en ook gevraagd worden van de uitvoering van die taak verantwoording af te leggen. Dat biedt ook al een bepaalde ‘bescherming’, zowel voor de gemeente (er wordt verantwoording gevraagd), als voor het commissielid (hij krijgt een bevoegdheid om dit specifieke werk te doen). Of dit in de praktijk altijd zo werkt, is natuurlijk een tweede. Maar hier hoeven geen aparte regelingen voor getroffen te worden.

Besluit 3: Uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om volop ruimte te bieden voor de inzet van gaven van vrouwen in taakvelden zoals verkondiging, onderwijs, pastoraat en diaconaat

1. Onder grond 1 wordt vastgesteld dat in het OT alleen mannen de reguliere ambten van profeet, priester en koning vervulden, en ook het ambt van oudste. Dat vrouwen een profetische of regerende rol kregen, was uitzondering op deze regel. De kerkenraad onderschrijft deze constatering. De synode gaat alleen niet in op de vraag hoe we dit gegeven moeten duiden. Wel wordt geconcludeerd dat dit mannelijk leiderschap beperkt was tot het Oude Verbond, en in het Nieuwe Verbond vervangen wordt. Maar de besluiten verantwoorden niet waarom de Here in het Nieuwe Verbond deze instelling zou vervangen.² Die verantwoording had de synode, onzes inziens, wel moeten geven, omdat het Nieuwe Testament op allerlei plaatsen deze instelling van God bevestigt, doordat Jezus mannelijke apostelen aanstelt, en de apostelen mannelijke oudsten. Bovendien bevestigt het Nieuwe Testament op verschillende plaatsen dat God man en vrouw bij de schepping een onderscheiden positie heeft gegeven, die ook gevolgen heeft voor hun optreden in de gemeente (1 Tim. 2,13-14, 1 Kor. 11,7-9, 1 Kor. 14,34).

2. De synode vervolgt de gronden met de volgende zin: ‘Tegelijk tekent zich in het Oude Verbond het verhaal af van de sleutelrol, die vrouwen in de loop van de heilsgeschiedenis onder Gods volk hebben vervuld... een verhaal vaak in schril contrast met het falen van mannen. Deze historie wordt door de Heer in een terugblik in Mt. 1, 1-17 aan de mannelijke leiders in de kerk van toen en in die van alle eeuwen ter waarschuwing, als spiegel voorgehouden.’

Het Oude Testament vertelt inderdaad over falende mannelijke patriarchen, koningen, richters en priesters. En ook over vrouwen die, hoewel zij zelf ook zondig waren, een bijzondere rol mochten vervullen in Gods koninkrijk. Maar in het geheel van de synodebesluiten fungeert deze observatie binnen een bepaald betoog. Deze observatie dient

² Volgens de klassieke visie zijn man en vrouw gelijkwaardig geschapen, en erop aangelegd en geroepen om samen te werken, maar is er onderscheid in verantwoordelijkheid. Voor het huwelijk betekent dat laatste, onder andere, dat de man hoofd is van zijn vrouw (Ef. 5,22-23), en in de kerk dat broeders het ambt van oudste vervullen (1 Tim. 2,11-3,7). Door Christus wordt dit verschil in roeping als zodanig niet opgeheven, maar bevestigd. Alleen, mannen en vrouwen worden door Hem verlost van het misbruik daarvan.

als voorbereiding voor de stelling in grond 3, dat God in het Nieuwe Verbond exclusief mannelijke ambtsvervulling afschaft. De suggestie is: in de sleutelrol die God vrouwen geeft in het Oude Verbond, laat God al zien waar hij naar toe aan het werken is, namelijk naar de gelijkheid van mannen en vrouwen (met betrekking tot de ambten) die het Nieuwe Verbond kenmerkt. Maar voor deze stelling ontbreekt elk Schriftbewijs.

Ook het geslachtsregister uit Mat. 1,1-17 wordt geplaatst in het kader van de emancipatie van de vrouw ten opzichte van de man. Dit geslachtsregister, vol falende mannen, zou mannelijke leiders in de kerk als waarschuwendende spiegel worden voorgehouden. Maar niets in deze geslachtslijst geeft aanleiding om te denken dat de heilige Geest deze tekst zo bedoeld heeft.³ Deze tekst lijkt in de synodebesluiten ingezet te worden om mannelijk leiderschap in het Oude Testament in diskrediet te brengen, door vooral hun falen naar voren te halen, waartegen dan vervolgens de vrouwen met hun sleutelrol positief afsteken. Maar het aanwijzen van het falen van mannelijke leiders en de grote betekenis van vrouwen in de heilsgeschiedenis impliceert nog niet dat de exclusieve invulling van de ambten door mannen in het Oude Verbond 'niet bleek te werken' (grond 3) en voor iets beters vervangen moest worden. Dit is echter wel de suggestie die in grond 2 gewekt wordt.

3. Grond 3 begint met de woorden: 'Zo is onder het Oude Verbond gesmacht naar het nieuwe. In het NT wordt de vervulling van dat verlangen geopenbaard.'

Waar is precies naar gesmacht en verlangd? Terecht stelt de synode dat verlangd is naar de Messias, door wie heel het volk gezalfd wordt met de heilige Geest, en zij allemaal priesters worden die zichzelf offeren aan de Here God, en profeten die zijn woorden in hun hart en in hun mond hebben. Maar de besluiten bedoelen meer te zeggen: het verlangen dat in het Nieuwe Verbond vervuld wordt, is ook een verlangen naar gelijkberechtiging van man en vrouw. Christus brengt namelijk 'het heil waarin geen onderscheid meer is tussen mannelijk en vrouwelijk' (Gal. 3,28). Daarmee wordt niet bedoeld dat voor het delen in heil van Christus het niet uitmaakt of je man of vrouw bent, maar dat er geen onderscheid meer is tussen man en vrouw met betrekking tot de vervulling van de ambten. Het verlangen naar gelijke toegang tot alle taken in de gemeente van Christus wordt in het Nieuwe Verbond eindelijk vervuld.

Allereerst moet worden opgemerkt dat dit smachten naar opheffing van de ongelijke positie van man en vrouw nergens in het Oude Testament zo wordt benoemd. Dat moet te denken geven. De synode gebruikt zelf onder andere Hebr. 8 om deze gedachte verder te onderbouwen. Hebr. 8 vertelt ons dat het Nieuwe Verbond beter was dan het Oude. Waarom is dit verbond beter volgens de schrijver van Hebr. 8? Omdat in dit verbond de Here werkelijk de zonde van zijn volk zal wegnemen (vs. 12) en zijn wet in hun hart zal schrijven (vs. 10). In Hebr. 9 wordt dit verder uitgewerkt. Het Oude Verbond had een schaduwachtig karakter. De priesters konden met hun offers niet werkelijk de zonde wegnemen. Maar de hogepriester van het Nieuwe Verbond, Jezus Christus, heeft dat werkelijk gedaan met het offer van zijn leven. Het betere en nieuwe van het Nieuwe Verbond is dus de werkelijkheid van de verzoening door Christus.

Deze teksten over het Oude en Nieuwe Verbond worden in de synodebesluiten echter op een andere manier gebruikt. Wat is namelijk volgens grond 3 het 'betere' van het Nieuwe

³ Zo'n genealogie laat juist iets zien van de representatieve functie van de man in het huwelijk. De vaders van Jezus Christus worden vooral genoemd, terwijl er natuurlijk net zo veel moeders waren. Dit zegt iets over de man als hoofd in huwelijk en gezin. Daar is het Oude Testament vol van. Afstamming in geslachtsregisters gaat via de mannelijke lijn (bv Gn. 5), bij het huwelijk gaat de vrouw wonen in het huis van de man, wanneer een man sterft, sterft de familienaam uit (Dtr. 25,5-6), het hoofd van de familie neemt het initiatief tot erediens (Gn. 8,20; 12,7-8). Paulus bevestigt dit hoofd-zijn van de man in huwelijk en gezin in Ef. 5, 22v en 1 Tim. 3,4-5.

Verbond? Dat het 'gekenmerkt wordt door gelijkheid'.⁴ Het oude verbond met haar wet bleek niet te werken, 'juist ook in de inrichting van de oudtestamentische ambten'. Het Nieuwe Verbond brengt daar verandering in, omdat het gekenmerkt wordt door gelijkheid. Het heil dat Christus brengt in het Nieuwe Verbond is dat er 'geen onderscheid meer is tussen mannelijk en vrouwelijk'. De brief aan de Hebreëen ziet het betere van het nieuwe verbond in de werkelijkheid van de verzoening van de zonden, en van het nieuwe hart dat Gods volk ontvangt (Hebr. 8, 10-12). Maar in de synodebesluiten verschuift de focus van de verzoening van de zonden, naar bevrijding van de vrouw uit haar ondergeschikte positie. Althans, dat is waar in grond 3 het 'betere' van het nieuwe verbond uit Hebreëen 8 op betrokken wordt. Maar dit bijbelhoofdstuk geeft daar geen grond voor.

Zowel grond 2 als grond 3 geven aanleiding te denken dat in de synodebesluiten de relatie tussen het Oude en het Nieuwe Verbond geduid wordt in termen van emancipatie. In het Nieuwe Verbond worden wij verlost van de onderdrukkende patriarchale structuren van het Oude Verbond. Deze benadering klopt niet met de wijze waarop in Hebreëen over de relatie tussen oud en nieuw verbond gesproken wordt.⁵ Ook het beroep op Galaten 3,28 om daarmee de gelijke roeping van mannen en vrouwen tot de ambten te onderbouwen, is in tegenspraak met de bedoeling van dit vers. Dit vers gaat namelijk over gelijke toegang tot het heil in Christus. Daarvoor tellen geslachtelijke, etnische of maatschappelijke verschillen niet. Maar Paulus zegt niet dat in Christus die verschillen worden opgeheven. Ook in Christus blijft een man een man en een vrouw een vrouw. En kunnen ze dus wel degelijk een onderscheiden roeping hebben in de gemeente.

4. De boven geconstrueerde ontwikkeling van het Oude naar het Nieuwe Verbond wordt in grond 4 beschreven als 'openbaring van Oud en Nieuw Testament'. Volgens de synode gaat het hier dus om een openbaring. Dat betekent: hij komt met goddelijk gezag naar ons toe.

Vervolgens wordt betoogd dat daarin voor de christelijke kerk een reden tot voortdurende bezinning is gelegen. Ze zal in alle eeuwen 'kritisch naar zichzelf moeten blijven kijken, en naar de inrichting van haar kerkelijk leven, de functies die daarin volgens de Schrift vervuld moeten worden, en de rol die mannen en vrouwen en al haar leden, van de grootste tot de kleinste, daarin vervullen. Ze wordt hierdoor blijvend aangespoord met het oog op de invulling van de ambten kritisch te kijken naar haar Schriftverstaan'.

Wat wordt hier precies gezegd? Hier wordt gezegd dat de gelijkheid van man en vrouw, ons geopenbaard in het Oude en het Nieuwe Verbond, ons verstaan van de Bijbel met het oog op de invulling van het kerkelijk leven in het algemeen en de ambten in het bijzonder moet sturen. Dat de synode dit bedoelt te zeggen, wordt duidelijk uit grond 5, waar ze stelt hoe ze gehoor heeft gegeven aan deze roeping. Ze geeft aan dat ze kritisch naar haar eigen Schriftverstaan heeft gekeken, vanuit de 'openbaring van het Oude en het Nieuwe Testament' en komt zo tot de conclusie dat er alle reden is vanuit de Schrift dat alle taken in de gemeente zowel door mannen als vrouwen uitgevoerd kunnen gaan worden.

Wij kunnen het niet anders zien dan dat de synode hier een leessleutel geeft voor de Bijbel. Zij zegt dat als wij de Bijbel lezen, we dat moeten doen door de bril van de *gelijkheidsgedachte* die volgens de synode in de Bijbel naar ons toekomt. Daarmee wordt ook een beslissing genomen over hoe wij de zogenaamde 'zwijgteksten' moeten lezen. Die mogen niet in tegenspraak zijn met deze gelijkheidsgedachte. De vraag die dit oproept is: mag de Bijbel nog voor zichzelf spreken, of heeft zij in de gronden onder besluit 3 eigenlijk de

⁴ Hier mist opvallend genoeg elk Schriftbewijs.

⁵ Natuurlijk spreekt Hebr. 8,13 ook over het oude verbond dat 'verouderd is en de verdwijning nabij', maar dat is niet omdat de bepalingen van het OT als zodanig slecht waren, maar omdat ze hun tijdelijke functie gehad hebben. Als de werkelijkheid van het nieuwe verbond gekomen is (verzoening in Christus), blijkt de beperking van het oude (aardse priesterdienst en dierenoffers) en kan het worden afgelost.

leessleutel voor de Bijbel ons al aangereikt of opgelegd? De kerkenraad heeft sterk de indruk dat dit laatste hier gebeurt.

Mochten we hier teveel lezen in de synodebesluiten, dan blijft dit grote probleem staan: je kunt als synode niet zomaar zeggen dat de gelijkheid van man en vrouw in het Nieuwe Verbond openbaring van God is, als deze overtuiging in strijd is met wat de kerk van alle eeuwen in de Bijbel gelezen heeft. Dan moet je je daarvoor verantwoorden, omdat wij niet de eerste zijn die de Bijbel lezen (I Kor. 14,36). Dit heeft de synode echter niet gedaan. Zonder zich te verantwoorden voor deze nieuwe manier van Bijbellezende, spreekt ze met stelligheid uit dat we hier te maken hebben met openbaring van God.

5. Het besluit vervolgt met de woorden: ‘Gevolg gevend aan deze roeping is de synode tot de conclusie gekomen dat het getuigenis van de Schrift alle aanleiding geeft aan de gemeente van het Nieuwe Verbond, om mannen en vrouwen gelijkwaardig te laten functioneren in al de profetische, priesterlijke en koninklijke taken in de kerk, waar hun beider christennaam van spreekt (HC, zondag 12).’ Onder deze taken valt ook het leer- en regeerambt.

Haar eigen uitgangspunt volgend, komt de synode tot de conclusie dat de Bijbel alle aanleiding geeft de ambten toegankelijk te maken voor mannen en vrouwen. Maar in deze uitspraak gebeurt inhoudelijk nog iets. Het karakter van het leer- regeerambt wordt uitgehouden. Dat blijkt uit het gebruik van het woord ‘taken’ en ‘taakvelden’ in de synodebesluiten. In de kerk zijn er profetische, priesterlijke en koninklijke taken te doen. Zeg maar: activiteiten. Er moet onderwijs worden gegeven, en pastoraat en barmhartigheidswerk gedaan worden. Het lijkt er nu wel op dat oudste-zijn opgaat in het doen van zulke taken. Maar daarmee wordt onhelder wat eigenlijk nog het verschil is tussen het ambt van alle gelovigen en het bijzondere ambt. Alle leden van de gemeente zijn immers op één of andere manier wel op deze taakvelden actief. Wat is dan nog het eigene van het leer- en regeerambt?

Volgens Schrift en belijdenis is het eigene van het leer- en regeerambt dat je uit de gemeente wordt geroepen om in dienst van Christus de gemeente te regeren (1 Tim. 5,17: *prohistèmi* - regeren). Niet op eigen gezag, maar met het Woord van God. Als oudste ben je door de heilige Geest aangesteld als herder van Christus’ kudde (Hand. 20,28). Je geeft leiding zoals een vader in zijn gezin (1 Tim. 3,5). En de gemeente is geroepen uit eerbied voor Christus de leiding van deze oudsten te aanvaarden (1 Petr. 5,4-6; Hebr. 13,17). Want Christus wil de gemeente door hun hand regeren (vgl. HC, zondag 39).

In deze synodebesluiten komt dit karakter van het bijzondere ambt niet goed uit de verf. Wat ouderlingen en predikanten doen, lijkt vooral een verbijzondering te zijn van wat alle leden van de gemeente al doen. Maar het eigene van hun positie als dienaren en herders die in de gemeente ‘de ware godsdienst onderhouden’ (art. 30 NGB) komt niet tot uitdrukking. Dat zie je ook terug in besluit 6 over de prediking. Daar is de prediking een onderwijsactiviteit (uitleggen van de Schrift), maar ze wordt losgemaakt van de regeertaak van de oudsten.

Tot slot concludeert de synode in grond 5 dat de zwijgtteksten in zichzelf geen onbetwistbare grond zijn om ‘in onze tijd en omstandigheden’ vrouwen categorisch uit te sluiten van het leer- en regeerambt. Waarom niet? Het antwoord van de synode is: ‘omdat de exegese van deze teksten daarvoor te zeer omstreden is.’ De synode zegt hier in feite dat de tekst niet meer duidelijk is, omdat de uitleg ervan omstreden is. Maar dat kan niet waar zijn. Er is immers goede en slechte uitleg, uitleg naar de bedoeling van de Geest, en eigenmachtige uitleg (2 Petr. 1,20). De synode had verschillende uitleggingen van deze teksten moeten toetsen en gemotiveerd moeten komen met een eigen uitleg, zodat in elk geval duidelijk was geweest, op basis van welke uitleg van deze teksten ze tot de conclusie komt dat vrouwen niet van de leer- en regeerambten mogen worden uitgesloten. Als wij Schriftuurlijk willen argumenteren, zijn

we daartoe verplicht. Bovendien zijn we het verplicht ten opzichte van de kerk die ons is voorgegaan. Voor haar was de inhoud van deze teksten altijd duidelijk. Als dat nu ineens niet meer zo is, dan hebben we wat uit te leggen.

De kerkenraad kan daarom niet accepteren dat de inhoud van de zwijgtteksten, vanwege het enkele feit dat ze verschillend worden uitgelegd, in de synodebesluiten volledig buiten beschouwing blijft. In feite wordt een beslissend gedeelte van het Woord van God daarmee genegeerd.⁶

Besluit 4: uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst der barmhartigheid en daardoor tot het ambt van diaken.

Het beroep op de Bijbel dat de synode hier doet om te onderbouwen dat in de nieuwtestamentische brieven ook al gesproken wordt van vrouwelijke diakenen, is wankel. De synode beroept zich allereerst op 1 Tim. 3,11. In 1 Tim. 3,8vv is Paulus bezig op te sommen aan welke vereisten een broeder moet voldoen om diaken te kunnen worden. Hij moet oprecht zijn, niet aan veel wijn verslaafd, niet hebzuchtig en zo noemt Paulus nog een aantal vereisten op. In vs. 11 zegt Paulus dan: ‘Dit geldt ook voor de vrouwen: ook zij moeten zich waardig gedragen, ze mogen niet kwaadspreken, ze moeten sober en in alles betrouwbaar zijn.’ De synode meent nu dat het hier om vrouwelijke diakenen gaat. Dat is echter nog niet zomaar duidelijk. Het zou ook kunnen dat Paulus hier spreekt over de vrouwen van de diakenen zelf, die hen wellicht bijstonden in hun werk, bijvoorbeeld bij de verzorging van vrouwen. De volgorde van Paulus’ betoog geeft daar aanleiding voor. Hij bespreekt eerst de vereisten voor de diakenen, dan heeft hij het over de vrouwen, en gaat daarna weer verder over de diakenen.

Toch is er ook wat voor te zeggen dat Paulus het wel degelijk over een aparte groep vrouwen in de gemeente heeft met een speciale opdracht, die bijvoorbeeld met barmhartigheidswerk te maken had. Hij heeft het namelijk over ‘de vrouwen’, niet over ‘hun vrouwen’ (de vrouwen van de diakenen). Toch blijft deze groep dan nog duidelijk onderscheiden van de mannelijke diakenen, waar Paulus het eerder over heeft. Hij gaat in vs. 12 namelijk weer verder te spreken over de mannelijke diakenen, en zegt van hen dat zij maar één vrouw mogen hebben en goed leiding moet kunnen geven over zijn kinderen en huisgenoten. Als het dus zo is dat Paulus in vs. 11 spreekt over diaconessen, hebben zij een andere positie dan de mannelijke diakenen. Dit diakenambt wordt door Paulus op één lijn gezet met het ambt van oudste. Het gaat in die ambten beide om leiding geven aan de gemeente, zoals aan een gezin, zij het op verschillende terreinen. Tot dat ambt worden alleen broeders geroepen. Als wij nu vrouwen zouden toelaten tot het ambt van diaken, gaan zij een ambt vervullen, waarvan Paulus in 1 Tim. 3,8-13 zegt dat er alleen broeders voor in aanmerking kunnen komen. Dit wil overigens niet zeggen dat de Bijbel geen ruimte zou geven aan de vrouwelijke diacones. Wij moeten alleen wel in rekening brengen dat Paulus hier een onderscheid lijkt te maken tussen de mannelijke diaken en de vrouwelijke. Het onderscheid tussen man en vrouw lijkt daar een rol te spelen. De vraag zou dus moeten zijn hoe wij dat verdisconteren in de invulling van het diakenambt. Bij verdere doordenking van het vraagstuk van de vrouwelijke diaken verdient het aanbeveling om hierin de rapporten van de CGK te betrekken (1998 en 2001).

De synode beroept zich ook op 1 Tim. 5,9. Als het hier al gaat om weduwen die een speciale dienst in de gemeente uitoefenden, was dit niet het diakenambt waar Paulus het in hoofdstuk 3

⁶ Bijkomend bezwaar is dat de ‘zwijgtteksten’ (1 Kor. 14,34-37 en I Tim. 2,11-15) als geïsoleerde teksten worden behandeld, en dat niet wordt gevraagd hoe het onderwijs dat in deze teksten gegeven wordt, geworteld is in het geheel van de Schrift.

over heeft. Men meent dat het hier gaat om een speciaal ambt, omdat er ook vereisten worden genoemd, en een werkwoord wordt gebruikt dat ‘in dienst nemen’ kan betekenen (onze NBV heeft ‘inschrijven’). Maar daarmee geeft de tekst te weinig materiaal in handen om bewijs te leveren dat het hier gaat om een ambtelijke dienst in de gemeente, die samenviel met het diakenambt waarover Paulus het heeft in hoofdstuk 3.

De synode beroept zich ook op het feit dat Phebe in Rom. 16,1-2 *diakonos* wordt genoemd. Dit kan, o.i., ook geen bewijs zijn dat vrouwen in het diakenambt bevestigd kunnen worden. Het woord *diakonos* kan ook in het algemeen iemand aanduiden die een ander assisteert of helpt (Matt. 20:26; 22:13; Rom. 15:8). De context bepaalt of dat woord dan duidt op het specifieke ambt van diaken, of dat meer algemeen een dienaar of assistent bedoeld wordt. Deze tekst kan dus niet gelden als een duidelijke bewijstekst voor de vrouw in het diakenambt. Daar biedt hij gewoon te weinig informatie voor.

Verder beroept de synode zich nog op de vroege kerkgeschiedenis en de praktijk in een aantal gereformeerde kerken. Er is echter grondiger studie nodig om te bepalen op welke manier deze praktijk van de ‘diacones’ een uitdrukking wilde zijn van concrete gegevens uit de Schrift. Calvijn, bijvoorbeeld, maakte onderscheid tussen twee soorten diakenen. Een enkele historische verwijzing is niet voldoende om die praktijk over te nemen.

Besluit 5: Uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst in het opzicht, het pastoraat en onderwijs en daardoor tot het ambt van ouderling.

1-2. In de gronden wordt verwezen naar Mirjam en Debora als vrouwen in het Oude Verbond die in samenwerking met mannen optreden in bestuur en rechtspraak. Echter, als het al zo is dat deze vrouwen een regeertaak vervulden, gaat het om een uitzonderingssituatie. Dat was niet de regel in het Oude Verbond, zoals ook in grond 1 van besluit 3 wordt toegegeven. Je mag je niet beroepen op een uitzondering om daarmee de regel in de kerk te veranderen. Dat gebeurt hier nu wel.

Daar komt nog de vraag bij of het werkelijk zo is dat Mirjam en Debora zonder meer ‘in samenwerking met mannen optreden in bestuur en rechtspraak’. In Micha 6,4 zegt de Here: “Ik heb u immers uit het land Egypte geleid, u verlost uit het slavenhuis. Ik heb Mozes, Aäron en Mirjam voor jullie uit gezonden.” Dit herinnert aan de verlossing uit Egypte onder leiding van Mozes. Mozes werd vergezeld door Aäron en Mirjam. Maar nergens staat dat Mirjam een bepaalde leidinggevende rol van God had gekregen over het volk van God, in samenwerking met Mozes.⁷ Er is wel een andere veelzeggende geschiedenis die laat zien dat Mirjam de bijzondere positie van Mozes als vertegenwoordiger van God niet wilde erkennen. Zij wilde aan hem gelijk zijn, en zich niet schikken onder zijn gezag. Ze zegt samen met Aäron: ‘Heeft de Here alleen maar door Mozes gesproken? Heeft hij ook niet door ons gesproken?’ (Num. 12,2). Mirjam wordt voor deze daad door de Here gestraft met melaatsheid. De straf van God op de opstand van Mirjam tegen het gezag van Mozes, laat zien dat haar geen regeertaak toekwam naast Mozes over het volk van God.⁸

Is Debora een goed voorbeeld van iemand die de leiding kreeg in Israël in bestuur en rechtspraak? Allereerst moet gezegd worden dat Debora door God gebruikt werd om Israël te richten in een tijd van geestelijk verval en ordeloosheid. Haar als voorbeeld aanhalen voor de normale regering van de kerk in het Nieuwe Testament lijkt ons dubieus. Ten tweede, Debora’s leiding geven in Israël had niet hetzelfde karakter als dat van andere richters. Bij

⁷ Wel wordt ze een profetes genoemd (Ex. 15,20).

⁸ Als Mozes zijn leiding op advies van Jetro delegeert aan oudsten is Mirjam daar dan ook niet bij.

andere richters betekent hun richten dat ze Israël een aantal jaren regeerden (bv. Recht. 3,10; 10, 2-3). Ook wordt hun richten verbonden met hun militaire taak. Zij worden aangegrepen door de Geest om Israël van zijn vijanden te bevrijden (Recht. 3,10; 6,34; 14,19). Die dingen worden van Debora niet gezegd. Hoe moet je haar 'leiding geven aan Israël' dan opvatten? Zij wordt geïntroduceerd als profetes (Recht. 4,4). Overigens ook als de vrouw van Lappidoth, wat impliceert dat ze naast haar profetentaak, ook een taak had als echtgenote, en blijkens Richt. 5,7 ook als moeder. In 4,5 staat dat mensen naar haar toe kwamen voor de rechtspraak. Die combinatie van profeteren en rechtspreken zou erop kunnen duiden dat zij Gods oordeel over een situatie bekend maakte aan de mensen die bij haar kwamen. En dat blijkt ook uit de context. In 4,3 wordt verteld dat het volk om hulp riep tot de Here, nu ze in de macht van Jabin waren gekomen. Vervolgens wordt Debora als profetes en rechtspreker geïntroduceerd. En daarna staat er dat ze een bode stuurde naar Barak, die moest zeggen wat de Here geboden heeft, namelijk dat hij met tienduizend man moet optrekken tegen Sisera, de legeraanvoerder van Jabin. De Here gaf haar in een bijzondere situatie, een bijzondere taak, namelijk om als profetes Gods Woord door te geven. Dat zie je vaker in de geschiedenis van het OT. Maar zij nam niet de reguliere rol van mannen over in Israël, om publiek het volk onderwijs te geven in de wet (priesters) en te regeren en voor te gaan in de strijd (richters). God gebruikte haar juist als profetes om een man te mobiliseren om in Israël zijn regeerverantwoordelijkheid te nemen (vgl. Hebr. 11,32 waar Barak wordt genoemd in de rij van geloofsgetuigen). Dat toonde aan hoe juist mannelijk leiderschap in Israël ontbrak.

Blijft staan dat God haar wel een profetische taak gaf. Dat is voor ons echter geen aanleiding om te zeggen dat vrouwen gezag over mannen mogen uitoefenen door onderwijs te geven in de samenkomsten van Gods volk. God is soeverein om in bepaalde situaties uitzonderingen te maken op regels waar hij ons aan bindt (vgl. Calvijn op 1 Tim. 2,12).⁹

3. De gronden zeggen ook dat Titus 2,3-5 spreekt over vrouwelijke oudsten. Nu wordt in Titus 2,2-3 inderdaad gesproken over oudere mannen en vrouwen. Maar daarmee zijn niet de regeeroudsten bedoeld. Paulus heeft het over hen namelijk al in hoofdstuk 1 over gehad. Hij herinnert Titus er in 1,5 aan dat hij in elke stad op Kreta oudsten moest aanstellen (*presbuteroi*). Zo iemand moet een man zijn (van één vrouw). Die oudste is opziener, belast met het goede beheer over Gods huis. Hij moet zich houden aan 'het betrouwbare woord dat overeenkomstig de leer is', zodat hij bij machte is anderen te vermanen door goed onderwijs en ook de tegensprekers te weerleggen (vs. 9). Titus moet als oudste in de gemeente die gezonde leer brengen (2,1). Vervolgens gaat Paulus vanaf 2,2 spreken over hoe verschillende mensen zich in de kerk moeten gedragen. Hier gaat het klassiek gezegd over het ambt van alle gelovigen. Daarover moet Titus ook onderwijs geven. Eerst heeft Paulus het over oudere mannen, dan over oudere vrouwen, vervolgens over jongere mannen, en slaven. Uit de context blijkt dat het hier niet om de leiders van de gemeente gaat, maar om oudere mannen en vrouwen. Hij heeft het vervolgens namelijk over jonge vrouwen, en jonge mannen en slaven. De oudere vrouwen hebben onder meer de taak jongere vrouwen te onderwijzen om op een godvrezende manier echtgenoot en moeder te zijn. Een prachtige taak die oudere vrouwen nu nog steeds hebben. Een invulling van het ambt van alle gelovigen. Maar het gaat hier dus niet over vrouwen die een oudstenambt bekleden.

⁹ Zie voor verdere exegetische details, het artikel van Cornelis van Dam, "Nederlands besluit over de vrouw in het ambt van ouderling: gewogen en te licht bevonden", <https://www.bezinningmvea.nl/entry/nederlands-besluit-gewogen-en-te-licht-bevonden> (geraadpleegd op 09-03-2018). Een andere benadering van dit hoofdstuk, echter met vergelijkbare conclusies, is te vinden in Wayne Grudem, *Evangelical Feminism and Biblical Truth*, Wheaton, 2012, 131-35.

4. Dat het in het geval van Andronikus en Junia over apostelen gaat, is zeer omstreden. Wat betekent hier het woord ‘apostel’ (in het algemeen ‘gezondene’)? Of wil Paulus zeggen dat zij bij de apostelen in aanzien stonden? Verder is het feit dat Paulus over mannen en vrouwen als zijn medewerkers spreekt, en echtparen vermeldt bij wie de gemeente aan huis samenkomt, geen voldoende reden om te veronderstellen dat deze mensen leiding gaven aan de gemeente op de manier waarop oudsten in het NT daartoe geroepen zijn.

Waarom dit wankel tekstbewijs?

Het is opvallend dat de synode de zwijgtteksten te omstreden acht om vrouwen van het regeerambt uit te sluiten, maar bovengenoemde teksten wel gebruikt als gronden voor hun conclusie om vrouwen wel tot het regeerambt toe te laten. Om deze teksten te laten functioneren als bewijsteksten voor de vrouw in het oudstenambt, moet je (op zijn zachtst gezegd) veel extra denkstappen maken. Wordt hier niet met twee maten gemeten?

Besluit 6: Uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om behalve aan mannen ook aan vrouwen die daarvoor de gaven hebben ontvangen, preekbevoegdheid te verlenen en daartoe in de generale regeling preekbevoegdheid artikel 1 het woord ‘mannelijk’ te laten vervallen.

Uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst van de verkondiging en onderwijs en daarmee tot het ambt van predikant.

De synode wil de toegang van vrouwen tot het ambt van predikant (en de daaraan verbonden dienst van de verkondiging) funderen op het feit dat er in de Bijbel sprake is van vrouwelijke profetessen, en op het feit dat alle gelovigen sinds Pinksteren profeten zijn geworden door de zalving met de Geest.

Dit beroep op de ‘profetische lijn’ brengt al een moeilijkheid met zich mee. Aan de ene kant beroept de synode zich namelijk op het profeet-zijn van alle gelovigen in het NT. Sinds Pinksteren ‘delen zonen en dochters, ouderen en jongeren in de gave van de profetie’. Dat zou betekenen dat iedereen predikant kan worden, krachtens het ambt van alle gelovigen (HC 12, I Joh. 2,27). Aan de andere kant fundeert men het predikantschap op de bijzondere gave van de profetie, die niet aan iedere gelovige is gegeven. Men verwijst daarvoor naar de profetessen in het OT, en naar de dochters van Filippus (Hand. 21,9). Alleen vrouwen met de gave van profetie kunnen dan tot het ambt worden geroepen. Hier is de synode dus niet helder. Wat is nu precies de grond voor de toelating tot het ambt van predikant: de gave van de profetie, of het ambt aller gelovigen?

In het laatste geval is het bijzondere ambt van herder en leraar volkomen uitgehouden. Het is in feite overbodig geworden, omdat het samenvalt met het ambt van alle gelovigen. Het lijkt dan ook het meest voor de hand te liggen om er vanuit te gaan dat de synode de toelating van de vrouw tot het ambt van predikant wil funderen in de gave van profetie.

Dat blijkt ook uit de verwijzing naar I Kor. 14,3. Maar wat is deze gave van profetie precies? Daar is veel verschil van mening over. Sommige uitleggers zeggen dat de profeet in het NT iemand was die directe openbaring van God ontving. Daar is ook veel voor te zeggen, gezien de koppeling die Paulus in 1 Kor. 14 maakt tussen profetie en openbaring (1 Kor. 14,26). Wie profeteert heeft geheimen van God ontvangen, die hij anderen doorgeeft. Daarom noemt Paulus zich bijvoorbeeld ‘de beheerder van de geheimen van God’ (I Kor. 4,1) en verbindt hij in I Kor. 13,2 profetie aan het kennen van Gods geheimen. Daaruit kan de conclusie worden getrokken dat de profetie waar Paulus het in I Kor. 14,3 over heeft, berustte

op directe openbaring van God.¹⁰ Deze profetie hoorde bij de begintijd van de kerk, samen met het onderwijs van de apostelen (Ef. 2,20), en is daarmee van voorbijgaande aard. Andere uitleggers zeggen dat profetie zoiets was als het uitleggen en toepassen van het Woord van God in een concrete situatie. Deze profetie stond niet per definitie gelijk aan het Woord van God, maar moest daar altijd aan getoetst worden. Duidelijk is dat in het Nieuwe Testament mannelijke en vrouwelijke profeten voorkomen.

Maar de vraag is: kan de prediking op één lijn gesteld worden met profetie in het NT? Het antwoord op die vraag is: nee. Het predikambt kan niet op één lijn gesteld worden met de profetie in het NT. Waarom niet? Omdat de prediking hoort bij de uitoefening van het ambt van oudste. De oudsten in het Nieuwe Testament zijn geroepen om de gemeente te bewaren bij de leer van de apostelen (Tit. 1,5v). Dat is hun speciale opdracht.¹¹ In Paulus' brieven aan twee oudsten, Timoteüs en Titus, komt dit duidelijk tot uitdrukking (speciaal 2 Tim. 3,10-4,5). De prediking is een specifieke uitoefening van deze roeping. De prediking hoort bij de regeertaak van de oudsten over de gemeente.

Overigens heeft dat regeren door middel van de prediking een eigen karakter. Prediking is 'de bediening van de verzoening' (2 Kor. 5,18). Het is maar niet het houden van een inspirerend verhaal. Het gaat om het officieel toelaten van mensen tot het koninkrijk van God door middel van de verkondiging van het evangelie (HC, zondag 31). Zoals de priesters in het OT de verzoening bedienden, en de apostelen in het NT, zo doen de oudsten dat als hun opvolgers.

De laatste grond onder dit synodebesluit zegt nog dat het apostolische voorschrift inzake zwijgen niet kan worden opgevat als een absoluut verbod tot spreken in de eredienst. Men verwijst dan naar I Kor. 11,5 en 26. Daar gaat het over vrouwen die profeteren. We hebben echter al gezien dat de profetie waar het in de brief aan de Korintiërs over gaat niet gelijk gesteld kan worden met de prediking. Daarom kan dit niet gebruikt worden als een argument om vrouwen toe te laten tot het predikambt. Daarbij komt dat Paulus in I Korintiërs 14,34-35 wel duidelijk zegt dat vrouwen (bij het beoordelen van de profetie) moesten zwijgen in de samenkomsten, en dat Paulus in 1 Tim. 2,11vv zegt dat hij niet toestaat van vrouwen leren of gezag uitoefenen over de man. Wij achten het wel zo eerlijk als de synode zich rekenschap geeft van de betekenis van deze teksten, voordat ze concludeert dat deze teksten ruimte laten voor de vrouw om vanuit de Bijbel onderwijs te geven aan de verzamelde gemeente.

Besluit 7: ruimte te geven aan plaatselijke kerken om zelf te bepalen of en zo ja op welke wijze en wanneer ze in de lijn van de besluiten willen handelen

De kerkenraad verbaast zich erover dat deze ruimte gegeven wordt. Vooral de gronden onder besluit 3 dringen er namelijk toe op basis van 'openbaring' de vrouw toe te laten tot alle ambten. Volgens de synode *openbaart* God immers dat het NT wordt gekenmerkt door gelijkheid (besluit 3, grond 3), moet deze openbaring aanleiding zijn tot kritische reflectie op het eigen Schriftverstaan (besluit 3, grond 4) en zal het gehoor geven aan deze roeping (kritische reflectie op het Schriftverstaan) leiden tot het openstellen van de ambten voor zusters (besluit 3, grond 5). Wij zien besluit 7 dan ook als innerlijk tegenstrijdig met besluit 3. De doorgaande lijn in de Schrift, die de synode in de Bijbel ziet, dringt immers tot openstelling van de ambten voor vrouwen.

¹⁰ Mits het natuurlijk ware profetie was, en dat moest door de gemeente onderscheiden worden (I Kor. 14,29).

¹¹ R. Schippers, Van den Dienst des Woords, Goes, 1944, p. 23. Een boek uit de gereformeerde traditie dat nergens prediking in verband brengt met profetie, maar wel met het NT-ische leraarsambt.

De synode wil in de praktijk deze conclusie echter niet trekken. In de inleidende brief wordt het allemaal veel voorzichtiger verwoord. Daar wordt gezegd dat de besluitteksten alleen maar zeggen ‘dat náást de visie dat (bepaalde) ambten aan mannen zijn voorbehouden op grond van Schriftuurlijke argumentatie, er óók ruimte is voor de visie dat vrouwen tot deze ambten kunnen worden geroepen’ (p. 3). Ons lijkt - met name gezien de gronden onder besluit 3 - dat de synodebesluiten veel meer zeggen. Ze leggen een inhoudelijk visie vast, waarin de vrouw uitsluiten van het ambt wordt gezien als strijdig met de ‘openbaring’ van het Oude en Nieuwe Testament.

Besluit 8: de kerken op te roepen zich nader te bezinnen op de vraag hoe recht kan worden gedaan aan de verschillen tussen man en vrouw in de vervulling van taken en ambten in de gemeente

In de gronden onder dit besluit wordt erop gewezen dat man en vrouw gelijkwaardig zijn, maar dat de Schrift ook wijst op het onderscheid tussen man en vrouw. Ze hebben een eigen plaats tegenover God in het huwelijk en in de gemeente. Dit aspect verdient extra aandacht in onze cultuur die sterk op gelijkheid is gericht (grond 1). Grond 2 zegt dat de Bijbel er herhaaldelijk voor waarschuwt dat man en vrouw in elkaars plaats treden of elkaar overheersen (met een beroep op I Tim. 2,8-15 en I Kor. 14,34-35, en daarnaast naar I Pet. 3,7, 4,15 en 5,3 en 3 Joh. 9).

Maar wat bedoelt de synode er precies mee dat mannen en vrouwen niet in elkaars plaats mogen treden en elkaar niet mogen overheersen? Dat wordt niet duidelijk. Het onderscheid tussen man en vrouw wordt niet doordacht en uitgewerkt. De synode wil aan de ene kant dat het verschil in positie voor God tussen man en vrouw wordt gehonoreerd, maar weigert uit te spreken waarin dit verschil volgens de Bijbel bestaat. Diezelfde Bijbel doet er wel degelijk uitspraken over (I Kor. 11,1-11, I Tim. 2,10-15; Ef. 5,22v). Als we als kerken op dit punt ons niet duidelijk rekenschap geven van wat de Bijbel ons leert over het onderscheid tussen man en vrouw, zal de reflectie op dit onderwerp altijd onderhevig blijven aan menselijke willekeur en niet gestuurd worden door het onderwijs van de Bijbel zelf. Daarom kan de kerkenraad ook met dit synodebesluit niet instemmen.

Besluit 9 en 10

Deze besluiten behoeven geen nader commentaar. Besluit 9 gaat over het toezenden van de besluiten aan de zusterkerken. Besluit 10 over het instellen van een deputaatschap dat advies kan geven bij het de implementatie van de synodebesluiten. Aangezien de kerkenraad van mening is dat deze synodebesluiten revisie nodig hebben, betreurt hij het ook dat nu deputaten aan het werk gaan om gemeenten te helpen deze besluiten uit te voeren. Ook acht hij het een bedreiging voor de eensgezindheid in de kerken, wanneer aan de besluiten al uitvoering wordt gegeven, niet alleen door afzonderlijke kerken, maar ook door de Theologische Universiteit.